

ФОРМУВАННЯ ДЖЕРЕЛ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я²

ВАСИЛЬЦІВ Тарас¹, БІЛЕЦЬКА Ірина²

¹Львівський торговельно-економічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-2889-6924>

e-mail: tgvas77@ukr.net

²Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту Західноукраїнського національного університету

<https://orcid.org/0000-0002-6906-7161>

e-mail: luc_im@ukr.net

У дослідженні розкрито актуальність проблематики ідентифікації джерел, а також форм і засобів залучення ресурсного, зокрема інвестиційного, забезпечення, необхідного для підготовки й реалізації проєктів з інноваційного розвитку організації, які здійснюють діяльність у сфері охорони здоров'я. Показано, що ситуація на внутрішньому ринку інновацій та інвестицій швидкозмінна, що обумовлює потребу в нових дослідженнях, результати яких дозволяють удосконалити методико-прикладний базис ефективного управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням розвитку суб'єктів господарювання, особливо у такій специфічній сфері, як медицина. Метою дослідження обрано удосконалення теоретико-методичних та прикладних засад формування джерел інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку закладів охорони здоров'я. Предметом у дослідженні стала інвестиційно-інноваційна діяльність закладів охорони здоров'я приватної форми власності та малих форм господарювання. Серед внутрішніх джерел залучення інвестицій на інноваційні цілі закладів охорони здоров'я виокремлено та охарактеризовано такі напрями, як прибуток, амортизаційні відрахування, страхові відшкодування, іммобілізовані оборотні активи, внутрішні фінансові зобов'язання. Серед зовнішніх джерел інвестування інноваційної діяльності приватних закладів охорони здоров'я визначено (як найбільш перспективні) банківські та бюджетні кредити, фінансово-інвестиційні ресурси недержавних інвесторів, пайові, безоплатні та благодійні внески, гранти.

Ключові слова: заклади охорони здоров'я, інноваційний розвиток, інвестиційне забезпечення, джерела формування, ефективність залучення.

<https://doi.org/10.31891/mdes/2023-7-14>

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Як показує досвід країн – економічних лідерів та розвинених суспільств, ефективно функціонуюча система охорони здоров'я має бути представлена як зі системи державних закладів і організацій, так і медичних установ приватної (та змішаної) форми власності, великих широко спеціалізованих структур та малих їх форм з вузькою предметною спеціалізацією, у паритетній структурі забезпечувати пропозицію доступних для населення всіх напрямів та видів послуг медичної допомоги. Відповідно, з огляду на зазначене, вагомої актуальності набуває розвиток сектора приватних медичних структур і установ.

На тепер в Україні здійснює діяльність до 30 тис. приватних медичних закладів, що спеціалізуються на широкому спектрі медичних послуг для населення. Однак, як для повноцінної конкуренції, так і для формування середовища високої якості та розвиненого асортименту доступних медичних послуг цього недостатньо. Необхідний подальший поступ, а особливо – матеріально-технічна і техніко-технологічна модернізації вітчизняних медичних установ, а також критично важливо аби такі трансформації відбувалися на основі інноваційно-технологічної модернізації. Своєю чергою, остання залежить від інвестиційного забезпечення таких процесів. На тепер ідентифікація доступних джерел задля залучення інвестицій в інновації залишається одним з найскладніших завдань, що, відповідно, актуалізує дослідження в цьому напрямі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

В економічній літературі чисельність результатів досліджень проблем розвитку закладів охорони здоров'я безпосередньо з позиції економіки та менеджменту не велика. Однак, на загал, економічні передумови функціонування та розвитку визначені, а базисні елементи системи управління напрацьовані. Головно йдеться про результати досліджень О. Говорка [3,с.92-97], В. Грабовського та П. Клименка [4,с.136-142], Д. Медяник [5,с.23-29], С. Назарка [6,с.170-175], О. Стахіва [8,с.109-114] та ін.

В контексті визначення джерел, засобів, форм, обсягів, а також аналізування інвестиційного забезпечення розвитку закладів охорони здоров'я можна визначити результати досліджень

² Стаття підготовлена у межах виконання НДР «Механізми проактивної політики зниження соціальної вразливості населення (на прикладі Карпатського регіону України)» (номер державної реєстрації 0121U112014).

І. Білецької [1,с.310-315], Т. Васильціва [2,с.128-136], О. Сердюк та О. Коропа [7,с.78-83], К. Черненко, Г. Семененка [9], Р. Лупака [10,с.70] та ін. науковців.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Разом з тим, ситуація швидкозмінна, що обумовлює потребу в нових дослідженнях, результати яких дозволяють удосконалити методико-прикладний базис ефективного управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням розвитку суб'єктів господарювання, особливо у такій специфічній сфері, як медична.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є удосконалення теоретико-методичних та прикладних засад формування джерел інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку закладів охорони здоров'я.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Відзначимо, що формування інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств та організацій має стратегічний і довгостроковий характер, в значній мірі залежить від чинників зовнішнього середовища суб'єктів господарювання, хоча ініціювання таких бізнес-ідей відбувається в його структурних підрозділах, передбачає постійний пошук можливих джерел формування інвестиційного капіталу на інноваційні цілі.

Так, серед внутрішніх джерел інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності головну роль відіграє прибуток, що залишається в розпорядженні суб'єкта господарювання після сплати податків і інших обов'язкових платежів, а також реінвестований прибуток від продажу частини майна. Частину отриманого чистого прибутку об'єктивно доцільно спрямувати на капітальні вкладення інноваційного характеру та створення власних інвестиційних фондів розвитку.

Важливою складовою внутрішніх джерел інвестування інноваційної діяльності приватних закладів охорони здоров'я є амортизаційні відрахування, розмір яких залежить від особливостей управління основними засобами і застосованою політикою амортизації. Враховуючи необхідність безперервного оновлення активної частини основних засобів, приватні заклади охорони здоров'я можуть використовувати прискорену амортизацію з метою формування накопичень для подальшого інвестування в інноваційну діяльність – важливу умову стабільності функціонування та забезпечення конкурентоспроможності. Натомість, нерівномірне оновлення та накопичення зносу основних засобів порушує стабільність фінансово-економічних результатів через внутрішній борг та інвестування коштів у майбутні періоди. Власне, ці побоювання є однією з причин недостатнього використання суб'єктами господарювання потенціалу амортизації, що призводить до накопичення зносу основних засобів та нераціонального використання цього джерела інвестиційних ресурсів. Амортизація залишається й важливим внутрішнім джерелом податкового та економічного стимулювання інноваційної діяльності для приватних закладів охорони здоров'я.

Інші з внутрішніх джерел формування інвестиційного забезпечення реалізації інноваційних проектів приватних закладів охорони здоров'я стосуються, до прикладу, страхових відшкодувань та іммобілізації оборотних активів. Страхування та іммобілізація власних інвестиційних джерел здатні інтенсифікувати використання фінансового капіталу в інноваційних цілях, формування спеціальних фондів інвестиційно-інноваційного розвитку, покращити фінансову дисципліну та оптимізувати структуру джерел фінансування реалізації інноваційних проектів.

До внутрішніх джерел фінансування інноваційної діяльності приватних закладів охорони здоров'я слід віднести й приріст окремих видів поточної заборгованості, зокрема з оплати праці, бюджетом та позабюджетними фондами, за страхування та іншої внутрішньої кредиторської заборгованості. Але зрозуміло, що використання цих джерел інвестиційних коштів зумовлене збільшенням поточних зобов'язань підприємств / організацій за розрахунками чи непокритим збитком.

Окрім внутрішніх джерел, приватним закладам охорони здоров'я для інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності слід використовувати зовнішні, передусім банківські та бюджетні кредити, фінанси недержавних інвестиційних інституцій (лізинг, селенг, факторинг, форфейтинг), пайові, безоплатні та благодійні внески, гранти.

Серед зовнішніх джерел інвестування інноваційної (зокрема довгострокової та ризикової) діяльності найбільш доцільно застосовувати довгострокові кредити банків та інших кредитних установ. Але складність доступу до таких інвестицій підтверджується високою вартістю

обслуговування процентів за кредитами, слабкістю можливостей вітчизняного банківського кредитування. Не сприяє формуванню і ефективному використанню інвестиційного та фінансово-ресурсного забезпечення інноваційної діяльності приватних закладів охорони здоров'я відсутність прямих бюджетних кредитів та інвестиційних податкових позик. Так, останніми роками існує виражена тенденція до зменшення обсягу державних інвестицій у реалізацію інноваційних проектів суб'єктів системи охорони здоров'я, а поодинокі практики не мають достатнього поширення та не опираються на підтримку інвестиційної інфраструктури.

Вважаємо, що перспективною формою залучення позикових інвестиційних ресурсів приватних закладів охорони здоров'я в цілях інноваційної діяльності є позабалансове кредитування недержавними інвестиційними фондами. Так, в умовах дефіциту інвестиційних ресурсів доцільно запроваджувати практику проведення лізингових операцій, що дозволить підвищити ефективність капіталовкладень в осучаснення медико-технологічного процесу та інноваційну модернізацію закладів, що спеціалізуються на діагностиці та лікуванні пацієнтів. Також актуальним є започаткування селенгової діяльності, що передбачає підвищення активності використання і оновлення необоротних активів та зовнішнього міжгалузевого партнерства, інвестиційно-інноваційного співробітництва.

Враховуючи стійкість проблеми повернення дебіторської заборгованості доцільно використовувати факторинговий підхід при формуванні інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності. Завдяки договорам факторингу можна швидко отримати більшу частину платежу за надані послуги, прискорити оборотність та оптимізувати структуру оборотних активів, підвищити рівень дохідності капіталу та забезпечити своєчасне його реінвестування з врахуванням досягнення інноваційних цілей бізнесу.

Приватні медичні заклади України можуть також звернути увагу на форфейтингові операції, що дозволить мінімізувати валютні та кредитні ризики, поліпшити ліквідність інвестицій, зменшити рівень трансакційних витрат та полегшити доступ до ринку інновацій та їх фінансування. Більше того, завдяки таким операціям стає можливим залучення кредитів іноземних інвестиційних інституцій, створення спільних венчурних підприємств, використання потенціалу іноземних фондів прямого інвестування та інструментів інвестиційного лізингу при імпорті медико-технологічного обладнання.

Все більший вплив на формування інвестиційного забезпечення інноваційної приватних закладів охорони здоров'я мають пайові, безоплатні та благодійні внески, інвестиційні гранти. Так, актуальним є впровадження системи пайової участі персоналу в реінвестуванні прибутку, створення спільних з зовнішніми і внутрішніми суб'єктами фондів інноваційного розвитку, участь в підготовці і реалізації державно-приватних інвестиційних проектів з покращення інноваційної інфраструктури, започаткування діяльності кредитних спілок із залученням коштів підприємств і населення. Також важливо налагодити співпрацю з неурядовими організаціями і інститутами, які надають гранти та кредити на інноваційні цілі. Залучення коштів з таких джерел дозволяє оптимізувати структуру капіталу та інвестицій, використовувати механізми сіндичованого кредитування, залучити банківські об'єднання до кредитування портфеля інноваційних проектів, використовувати можливості залучення фінансових ресурсів інститутів інвестиційного ринку, розширити сферу використання механізмів лізингового фінансування.

Особливістю сучасної концепції інвестиційного забезпечення умов для інноваційної діяльності є те, що ефективність інноваційних процесів залежить не тільки від того, наскільки ефективна фінансово-економічна діяльність господарюючого суб'єкта, а від того, як налагоджене довгострокове співробітництво між учасниками ринкового середовища. Так, перспективним напрямом інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку приватних закладів охорони здоров'я може стати договірне об'єднання ресурсів підприємств, що представляють різні стадії єдиного інвестиційно-інноваційного процесу. Йдеться про ініціювання створення та розширення участі у виробничо-торговельному локальному інноваційному кластері. Вважаємо, що заради досягнення вищого фінансово-економічного результату, посилення коопераційних форм співробітництва, забезпечення вертикально-горизонтальної інтеграції, впровадження технологічних інновацій, кластерна модель є одним з найбільш ефективних напрямів інвестиційної підтримки інноваційної діяльності підприємств і організацій, у т. ч. медичного профілю. Враховуючи, що інституційно-правові та фінансово-економічні механізми інвестиційно-інноваційної діяльності тісно взаємопов'язані, їх поєднання в рамках кластеру може бути представлено створенням, впровадженням і комерціалізацією всіх видів інновацій.

Досягнення мети створення і функціонування локальних інвестиційно-інноваційних кластерів потребує реалізації почергових заходів за такими етапами, як ініціювання, мотивування, залучення інвестицій, інтегрування, інформатизація та інноваційна активність.

Передусім необхідно розробити інституційну схему функціонування такого типу структур, адже від цього залежить доцільність та необхідність проходження всіх етапів його створення та розвитку. При цьому, важливо забезпечити скоординовану діяльність представників влади, закладів охорони здоров'я, інституцій функціональної та ринкової інфраструктури.

Наголосимо на тому, що за обрання будь-якої послідовності розвитку подій необхідно сформулювати сукупність нормативно-правових та соціально-психологічних стимулів розвитку локальних інвестиційно-інноваційних кластерів, тобто його мотиваційної складової. Але залучення інвестицій у інноваційну діяльність повинно бути ефективним. Для цього учасникам кластерних об'єднань необхідно ініціювати реалізацію низки пілотних проектів, що дозволяє привернути увагу суспільства до такого роду інтегрованих структур, у т. ч. середовища підтримки інвестиційно-інноваційної діяльності.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Для нарощування потенціалу збільшення обсягів інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності закладів охорони здоров'я необхідно залучати інвестиції з таких джерел, а саме – внутрішніх (прибуток, амортизаційні відрахування, страхові відшкодування, іммобілізовані оборотні активи, внутрішні фінансові зобов'язання) та зовнішніх (банківські та бюджетні кредити, недержавні інвестиційні інституції, пайові, безоплатні та благодійні внески, гранти).

Для підвищення ефективності інноваційної діяльності та її інвестиційного забезпечення закладам охорони здоров'я доцільно ініціювати створення локальних інноваційних кластерів. Це дозволить досягти вищих фінансово-економічних результатів, посилити коопераційні форми співробітництва, забезпечити вертикально-горизонтальну інтеграцію, впровадити усі потрібні види інновацій. Процедура формування локальних інноваційних кластерів передбачає проходження таких етапів, як ініціювання, мотивування, залучення інвестицій, інтегрування, інформатизація та інноваційна активність. По мірі диференціації напрямів інноваційної діяльності підвищуються як якість формування джерел інвестиційного забезпечення, так і ефективність їх використання.

Подальші наукові дослідження у цьому напрямі стосуються удосконалення методики аналізування ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності закладів охорони здоров'я.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білецька І. М. Аналіз інноваційного розвитку закладів охорони здоров'я як функція менеджменту їх системного розвитку. Вісник Хмельницького національного університету. Серія економічна. 2022. № 1. С. 310-315.
2. Васильців Т. Г., Шехлович А. М., Васильців В. Г. Фінансово-економічні інструменти стимулювання розвитку ІТ-сфери України. Економічний дискурс. 2017. Вип. 4. С. 128-136.
3. Говорко О.В. Ефективність системи забезпечення охорони здоров'я населення України. Інтелект XXI. 2017. № 2. С. 92-97.
4. Грабовський В. А., Клименко П. М. Системний підхід до управління закладами охорони здоров'я. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2014. №3. С. 136-142.
5. Медяник Д. І., Липчанський В. О. Особливості ефективності управління закладами охорони здоров'я. Наукові записки. 2016. Вип. 19. С. 23-29.
6. Назарко С. О. Сучасна парадигма управління закладом охорони здоров'я в умовах проведення медичної реформи. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2019. №4(20). С. 170-175.
7. Сердюк О.І., Корот О.А., Просоленко Н.В., Крупеня В.І., Рогожин Б.А. Методологічні аспекти аналізу інтегральної ефективності діяльності закладів охорони здоров'я, що надають первинну медичну допомогу. Україна. Здоров'я нації. 2018. №3(50). С. 78-83.
8. Стахів О. В. Макроекономічні та соціальні передумови системного розвитку закладів охорони здоров'я в Україні. Modeling the Development of the Economic Systems. 2022. № 3. С. 109-114.
9. Черненко К.П., Семененко Г.М., Луконін О.В. Оцінка фінансового стану медичного закладу в умовах реформи фінансування системи охорони здоров'я. Ефективна економіка. 2020.

№12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/107.pdf.

10. Lupak R. L., Kynytska-Iliash M. V. Substantiation of the directions of structural reforms in the economy of Ukraine in the context of realization of the state region and branch policy of import substitution. *Інноваційна економіка*. 2017. № 7-8. С. 70.

11. Vasylytsiv T., Lupak R. Priorities and Tools of the State Regional Policy of Import Substitution in the Market of Ukraine's Consumer Goods. *Стратегічні пріоритети*. 2017. Вип. 3. С. 105-112.

REFERENCES:

1. Biletska, I. M. (2022). Analysis of the innovative development of health care institutions as a function of the management of their systemic development. *Bulletin of the Khmelnytskyi National University. The series is economical*. no. 1. pp. 310-315.
2. Vasylytsiv, T. G., Shehlovych, A. M., Vasylytsiv, V. G. (2017). Financial and economic tools for stimulating the development of the IT sphere of Ukraine. *Economic discourse*. Issue 4. pp. 128-136.
3. Govorko, O. V. (2017). Effectiveness of the system of ensuring the health of the population of Ukraine. *Intelligence XXI*. no. 2. pp. 92-97.
4. Grabovskyi, V.A., Klymenko, P.M. (2014). Systemic approach to management of health care facilities. *Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*. no. 3. pp. 136-142.
5. Medyanyk, D.I., Lypchanskyi, V.O. (2016). Peculiarities of the effectiveness of management of health care institutions. *Proceedings*. Issue 19. pp. 23-29.
6. Nazarko, S. O. (2019). Modern paradigm of health care facility management in the conditions of medical reform. *Problems and prospects of economics and management*. no. 4(20). pp. 170-175.
7. Serdyuk, O.I., Korop, O.A., Prosolenko, N.V., Krupenya, V.I., Rogozhyn, B.A. (2018). Methodological aspects of the analysis of the integrated effectiveness of health care institutions providing primary medical care. *Ukraine. The health of the nation*. no. 3(50). pp. 78-83.
8. Stahiv, O. V. (2022). Macroeconomic and social prerequisites for the systemic development of healthcare institutions in Ukraine. *Modeling the Development of the Economic Systems*. no. 3. pp. 109-114.
9. Cherneniuk, K.P., Semenenko, H.M., Lukonin, O.V. (2020). Assessment of the financial condition of the medical institution in the context of the health care financing reform. *Efficient economy*. no. 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/107.pdf.
10. Lupak, R. L., Kynytska-Iliash, M. V. (2017). Substantiation of the directions of structural reforms in the economy of Ukraine in the context of realization of the state region and branch policy of import substitution. *Innovative economy*. no. 7-8, pp. 70.
11. Vasylytsiv, T., Lupak, R. (2017). Priorities and Tools of the State Regional Policy of Import Substitution in the Market of Ukraine's Consumer Goods. *Strategic priorities*. vol. 3. pp. 105-112.

FORMATION OF INVESTMENT SOURCES FOR INNOVATIVE DEVELOPMENT OF HEALTH CARE INSTITUTIONS

VASYLTSIV Taras¹, BILETSKA Iryna²

¹ Lviv University of Trade and Economics

² Ivano-Frankivsk Educational and Scientific Institute of Management of the West Ukrainian National University

The study revealed the relevance of the issue of identifying sources, as well as the forms and means of attracting resource, in particular investment, support necessary for the preparation and implementation of projects for the innovative development of organizations that carry out activities in the field of health care. It is shown that the situation in the domestic market of innovations and investments is rapidly changing, which determines the need for new research, the results of which allow to improve the methodological and applied basis of effective management of investment and innovation support for the development of business entities, especially in such a specific field as medical. The aim of the study was to improve the theoretical, methodological and applied principles of the formation of sources of investment support for the innovative development of health care institutions. The subject of the study was the investment and innovation activity of health care institutions of private ownership and small forms of management. Among the internal sources of attracting investments for the innovative purposes of health care institutions, such areas as profit, depreciation deductions, insurance reimbursements, immobilized defense assets, and internal financial obligations are singled out and characterized. Among the external sources of investment in the innovative activities of private health care institutions, bank and budget loans, financial and investment resources of non-state investors, equity, free and charitable contributions, and grants have been identified (as the most promising). It was concluded that in order to increase the efficiency of innovative activity and its investment support for health care institutions, it is advisable to initiate the creation of local innovation clusters. This will make it possible to achieve higher financial and economic results, strengthen cooperative forms of cooperation, ensure vertical-horizontal integration, and implement all necessary types of innovations. The procedure for the formation of local innovation clusters involves the passage of such stages as initiation, motivation, attraction of investments, integration, informatization and innovative activity.

Keywords: health care institutions, innovative development, investment support, sources of formation, efficiency of involvement.